

23 00 00 СИЁСАТШИНОСӢ
23 00 00 ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ
23 00 00 POLITICAL SCIENCES

23.00.02 ПОЛИТИЧЕСКИЕ ИНСТИТУТЫ, ПРОЦЕССЫ И ТЕХНОЛОГИИ
23 00 02 POLITICAL INSTITUTES, PROCESSES AND TECHNOLOGIES

УДК 316.3/4
ББК 60.561.3

ТАЪСИРИ ШАБАКАҲОИ ИҶТИМОӢ *Саидзода Шӯҳрат Шукур,*
ДАР РАВАНДИ ИҶТИМОӢГАРОИИ *н.и.с., дотсенти кафедраи сиёсатишиносии*
СИЁСИИ ҶАВОНОН *ДДХБСТ (Тоҷикистон, Хуҷанд)*

ВОЗДЕЙСТВИЕ СОЦИАЛЬНЫХ *Саидзода Шухрат Шукур,*
СЕТЕЙ НА ПРОЦЕСС *к.полит.н., доцент кафедры политологии*
ПОЛИТИЧЕСКОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ *ТГУПБП (Таджикистан, Худжанд)*
МОЛОДЕЖИ

AFFECTION OF SOCIAL NETWORKS *Saidzoda Shukhrat Shukur,*
UPON THE PROCESS OF POLITICAL *candidate of political sciences, Associate*
SOCIALIZATION OVER YOUTH *Professor of the politology department*
under the TSULBP (Tajikistan, Khujand)
E-MAIL: shuhratst@mail.ru

Калидвожаҳо: шабакаҳои иҷтимоӣ, иҷтимоӣгароии сиёсии ҷавонон, васоити ахбори оммаи электронӣ, ҷавонони тоҷик, маърифати сиёсӣ, равандҳои сиёсии ҷомеа, созмонҳои ифротӣ ва террористӣ.

Мақола масъалаи нақши шабакаҳои иҷтимоӣ дар раванди иҷтимоӣгароии сиёсии ҷавононро инъикос менамояд. Муаллиф дар он моҳият ва мақоми шабакаҳои иҷтимоиро ба ҳайси воситаи иҷтимоӣгароии сиёсӣ ва ташаққули афкори сиёсии ҷавонон дар ин раванд мавриди баррасӣ қарор додааст. Таъкид мешавад, ки дар шароити рушди иттилоот ҷойгоҳи васоити ахбори оммаи электронӣ, яъне интернет ва шабакаҳои иҷтимоӣ дар ҳаёти иҷтимоиву сиёсии мардум бисёр назаррас мебошад. Набудани маҳдудият дар шабакаҳои иҷтимоӣ нисбати баёни андеша яке аз омилҳост, ки ҷавононро ба худ ҷалб карда, ғайр намудааст. Шабакаҳои иҷтимоӣ ҳам ба рушди афкори сиёсӣ ва ҳам ба иҷтимоӣгароии сиёсии ҷавонон таъсири муайян расонида истодаанд. Аммо, паст будани маърифати истифодаи интернет ва набудани қонуни ягона барои истифодабарандагон хатари аз ҷониби ҳизбҳои ифротӣ мағзишӯи шудани ҷавононро ба вуҷуд овардааст. Дар умум истифодаи шабакаҳои иҷтимоӣ аз тарафи шахрвандон ва, хоссаан, ҷавонон, ба манфиати ҷомеаи имрӯза буда, он ба болоравии

сатҳи маърифат ва иҷтимоиғарои сиёсии онҳо қўмак менамояд. Дар охир муаллиф чанд пешниҳодно барои боло бурдани нақши шабақаҳои иҷтимоӣ дар раванди иҷтимоиғарои сиёсии ҷавонон манзур намудааст.

Ключевые слова: социальные сети, политическая социализация молодежи, электронные средства массовой информации, таджикская молодежь, политические процессы в обществе, экстремистские и террористические организации.

Показана роль социальных сетей в процессе политической социализации молодежи. Рассматривается сущность и роль социальных сетей при формировании политической мысли молодежи и её политической социализации. Отмечено, что в условиях информационного общества влияние средств массовой информации, особенно Интернета и социальных сетей, на социально-политическую жизнь общества постоянно возрастает. Отсутствие ограничений в свободе слова в социальных сетях является одним из факторов привлечения молодежи к пользованию Интернетом. Социальные сети значительно влияют на развитие политической мысли и политическую социализацию молодежи. Отсутствие или низкий уровень культуры при использовании Интернета способствуют «промыванию мозгов» молодежи экстремистско-религиозными организациями и нерациональному использованию Интернета. В целом использование социальных сетей гражданами, и особенно молодежью, служит на пользу нашему обществу. Оно способствует повышению гражданского образования, политической социализации молодежи и возрастанию уровня гражданской активности населения. Для повышения роли социальных сетей в процессе политической социализации молодежи в конце изложено несколько предложений.

Key words: social networks, political socialization of youth, electronic mass media, Tajik youth, political processes in society, extremistic and terroristic organizations

The author dwells on the role of social networks in the process of political socialization of youth. The author considers the essence and role of social networks under a formation of youth's political ideas and their political socialization. It is underscored that under the conditions of informational society the influence of mass media, especially those of Internet and social networks, over social-political life has been increasing constantly. Absence of restrictions in the freedom of word in social networks is one of the factors of attracting youth to Internet usage. Social networks have a considerable sway over the development of youth's political ideas and political socialization. Absence and low standard of culture by Internet use promote "brainwashing" of youth on the part of extremic-religious organizations and non-rational use of Internet. Upon the whole utilization of social networks by citizens, and especially by youth, serves profitably for our society. It promotes elevation of civil education, political socialization of youth and intensification of the standard of population's civil activeness. At the end of the article the author expounds several suggestions for a rise of social networks role in the process of youth's political socialization.

Дар даҳсолаи ахир рушди босуръати технологияи коммуникатсионӣ на танҳо ба соҳаи иқтисодиёт, балки ба озодии баён ва сиёсат низ таъсири худро расонид. Муҳайё гардидани фазои озодандешӣ ва гуногунакидагӣ, аз як ҷониб, ба рушди низоми

демократӣ вобаста бошад, аз тарафи дигар, ба инкишофи технологияи иттилоот-расонӣ, бахусус, шабакаҳои иҷтимоӣ вобаста аст. Ҳоло нақши шабакаҳои иҷтимоӣ на дар ҳама кишварҳо ба таври кофӣ омӯхта шудааст. Ҳарчанд донишмандон яке аз омилҳои сар задани воқеаҳои «Баҳори араб»-ро дар истифодаи васеи шабакаҳои иҷтимоӣ, ба монанди Twitter, Facebook ва ғ. унвон намудаанд, дар минтакаи Осиёи Марказӣ, аз ҷумла дар Тоҷикистон роҷеъ ба таъсири шабакаҳои иҷтимоӣ ба равандҳои сиёсӣ таҳқиқоти ҷашмрас анҷом дода нашудааст. Роҷеъ ба нақши шабакаҳои иҷтимоӣ дар раванди иҷтимогароии сиёсӣ бошад, ҳеҷ пажӯҳише сурат нагирифтааст. Ин дар ҳолате, ки, яқум, сол аз сол шумораи истифодабарандагони интернет ва шабакаҳои иҷтимоӣ дар байни ҷавонон афзоиш ёфта истодааст, дувум, ҳоло созмонҳои ифротӣ ва террористӣ маҳз интернетро чун воситаи тарғибу ташвиқи ғояҳои худ истифода мекунанд. Мувофиқи гувоҳдоди сарчашмаҳо, қисме аз он ҷавононе, ки ба доми фиреби сиёсии созмонҳои ифротӣ афтода, ворида хоки Сурия шуданд, тавассути интернет ҷалб гардидаанд.

Аз ин рӯ, омӯзиши масъалаи нақш ва мақоми шабакаҳои иҷтимоӣ дар раванди иҷтимогароии сиёсӣ ва таъсири онҳо ба афкори сиёсии ҷавонон мавзӯи мубрам ба ҳисоб меравад. Дар ҷомеаи иттилоотӣ, ки аз ҳар ҷониб маълумоти гуногун паҳн мешавад, нодида гирифтани ва бетаваҷҷӯхӣ нисбат ба таъсири иттилоъ ба афқору андешаи мардум метавонад ба суботу амният ва низоми сиёсӣ таъсири манфӣ расонад.

Иҷтимогароии сиёсӣ яке аз роҳҳои самараноки бо ҳам овардани мардум ба ҳаёти сиёсии ҷомеа ва иштироки онҳо дар идоракунии давлат ба ҳисоб меравад. Иҷтимогароии сиёсӣ раванди аз тарафи шахсони алоҳида аз худ қардани фарҳанги сиёсӣ, арзишҳо, меъёрҳо, одатҳо ва модели рафтори сиёсии ҷомеа мебошад [2,7]. Хулоса, ин равандест, ки шахс тавассути қабул намудани қоидаву меъёрҳои ҷомеа ворида ҳаёти сиёсӣ гашта, ҳамчун субъект дар рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ саҳмгузор мегардад. Гузашта аз ин, иҷтимогароии сиёсӣ ва маърифати сиёсӣ садди роҳи ворид шудани шаҳрвандон ба созмонҳои ифротгарой низ мегардад.

Раванди иҷтимогароии сиёсии шахс бо роҳҳои гуногун амалӣ мегардад. Дар шароити имрӯзаи рушди босуръати иттилоот интернет ҳамчун воситаи иҷтимогароии сиёсӣ ба шумор меравад [3, 67]. Вобастагии соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ ба интернет таъсири онро ба ҳаёти ҳаррӯзаи мардум зиёд намудааст. Ҳоло ба афкори ҷомеа таъсир намудани воситаҳои иттилоотиро қасе инкор намекунад. Шаҳрвандон ҳам ба иттилооти дохилӣ ва ҳам берунии дастрасии фаровон дошта, зери таъсири он қарор гирифтаанд. Имконияти осони истифодаи интернет дар моделҳои нави телефонҳои мобилӣ дастрасии шаҳрвандонро ба иттилооти гуногун зиёд намуд. Воситаҳои иттилоотию иртиботӣ ба дидгоҳи ҷиддии самтсозии афкори ҷамъиятӣ мубаддал гардидаанд. Имрӯзҳо дар тамоми қаламрави кишвар истифодаи васеи воситаҳои номбаршуда ба назар расида, фазои тағйирпазири сиёсӣ идеологиро ба вучуд овардааст. Таҳлили маводи ВАО-и ҷопию электронӣ ва шабакаҳои иҷтимоӣ нишон медиҳад, ки дар ин самт маҷмӯи масъалаву муаммоҳои нав ба вучуд омадаанд [7, 55].

Истифодаи шабакаҳои иҷтимоӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таърихи даҳсола дошта, сол аз сол доира ва теъдоди истифодабарандагони он афзуда истодааст, ки, аз як ҷониб, ба болоравии маърифати сиёсии ҷавонон таъсир дошта бошад, аз ҷониби

дигар он фазои озодандеширо барои ҳамагон фарох намуд. Агар шахс қаблан тавассути ВАО-и анъанавӣ иттилооти якҷониба пайдо мекард ва то ба андозае маҳдудият дар озодии баён мавҷуд буд, ҳоло дар шабакаҳои иҷтимоӣ ин маҳдудият аз байн рафтааст.

Яке аз омилҳои рӯ овардани ҷавонон ба воситаҳои иттилоотии интернетӣ гуногунрангии иттилоот ва васеъ будани имкониятҳои муаррифӣ ва таъсиррасонӣ дар шабакаҳои иҷтимоӣ махсус меёбад.

Шабакаҳои иҷтимоӣ ҷавонро сахт ба худ ҷалб намудааст. Маҳз имкониятҳои васеъ дар шабакаҳои иҷтимоӣ имкон медиҳад, ки ҳар шахс худро муаррифӣ ва талаботи маънавии худро қонеъ намояд. Ҷавонон дар он арзу шикоят ва назари хешро нисбати масъалаҳои иҷтимоиву иқтисодӣ ва сиёсӣ фарҳангии ҷомеа озода баён менамоянд. Чунин шароит ва имконият ҳар ҷавонро ба худ ҷалб намуда, торафт доираи истифодабарандагони шабакаҳои иҷтимоӣ ва васоити ахбори оммаи электрониро бештар мегардонад.

Ҷавонон тавассути шабакаҳои иҷтимоӣ на танҳо маълумот мегиранд, балки зиёда аз ин ба суолҳои рӯзмарра посух пайдо менамоянд. Агар солҳои пеш дар фазои интернетӣ бо забони тоҷикӣ мавод ва сарчашмаҳои маълумотӣ кам бошанд, ҳоло саҳифаҳо, блокҳо, гурӯҳҳо ва видеоҳо пайваستا меафзояд.

Ҷавонон дар ҳоли ҳозир маълумотро аз интернет гирифтани меҳонад. Зеро, эшон бар он назаранд, ки сарчашмаҳои иттилоотии шабакаҳо бо ҳокимият нисбатан камтар мавқеъгирӣ доранд ва дар онҳо маҳдудияти сиёсӣ камтар мебошад[5, 68]. Воқеан, ҷавонон дар фазои интернетӣ худро нисбатан озод ҳис менамоянд ва аз ин рӯ, дар баҳсу баррасии масъалаҳои мухталифи иҷтимоиву иқтисодӣ ва сиёсӣ ғайр ҳастанд. Яке аз ҷиҳатҳои мусбати шабакаҳои иҷтимоӣ аз он иборат аст, ки шахс бевосита дар алоқаи гуфтугӯ бо субъектони дигари истифодабаранда қарор дорад. Ба таври дигар ғуём, дар поёни ҳоҳ маводи визуалӣ ва ҳоҳ матн андешаву назари хешро баён карда метавонад. Бо ин роҳ нисбати масъалаҳо мавқеъгирӣ намуда, худро озод ҳис менамояд. «Маҳдудият дар интернет аз он ҷиҳат камтар аст, ки дар он байни муаллифи иттилоот ва истеъмолкунанда робитаи байниҳамдигарӣ вучуд дорад. Агар ВАО-и анъанавӣ намунаи алоқаи якҷониба бошанд, шабакаи интернетӣ (албатта, на ҳамааш) имконияти гуфтугӯ, радду бадали андеша оиди масъалаҳо, баҳс намуданро дорад. Дар шабака хонанда бо гузоштани назари хеш ва мақолаи ҷавобӣ худ муаллиф буда метавонад»[4, 136].

Вобаста ба шавқу завқи шахс мавҷуд будани навъҳои гуногуни иттилоот ва дастрасии бемаҳдуд, озоди истифода ва пешниҳоди мавод ба ба дигарон ҳам ба маърифатнокӣ ва ҳам ба иҷтимоиғарои сиёсӣ таъсир мерасонад. Инсон ҳамчун мавҷуди иҷтимоӣ берун аз сохтори ҷомеа буда наметавонад. Муҳити иҷтимоӣ ба ҳар шакл ба андешаву рафтори шахс таъсир мерасонад. Арзишҳо, қоидаҳо, тарзи рафтор ва ҳатто қолаби фикрронии ҷомеа ба шахс асар мекунад. Дар шабакаҳои иҷтимоӣ низ арзишҳо, қоидаву рафторҳои муайян ташаккул ёфта, онҳо ба рафтору андешаи истифодабарандагон таъсир мерасонанд.

Дар шароити зиёд гардидани шумораи истифодабарандагони интернет дар Тоҷикистон нақши ВАО-и электронӣ ва таъсири шабакаҳои иҷтимоӣ дар раванди иҷтимоиғарои сиёсӣ ва ташаккули афкори ҷамъиятӣ боло мегардад.

Вазъияти мавҷуда Ҳукумати Тоҷикистонро водор менамояд, ки барои фарогирии

бештари аҳоли ба иттилооти ватанӣ ва аз лиҳози сиёсӣ барои таҳкими низоми сиёсӣ ва пешрафти кишвар мусоидаткунанда, чораҳои пурсамар андешида, ба шахрвандон паҳши маълумот ва контентҳои муфидро дар шабакаҳои интернетӣ фароҳам оранд.

Иқрор бояд шуд, ки солҳои охир таъсири манфии шабакаҳои интернетӣ ба афкори мардум, аз ҷумла ҷавонон, ба ҷашм мерасад. Дар шароити муҳорибаҳои иттилоотӣ давлату созмонҳои сиёсӣ бо мақсадҳои гуногун ВАО-ро истифода намуда, ба ҳар роҳу восита ба афкори ҷамъиятӣ таъсир мерасонанд. Мутаассифона на ҳамаи он иттилоот ба солимии афкори мардум, манфиати ҷомеа ва таъмини суботу амнияти кишвар мусоидат мекунанд.

Пӯшида нест, ки таъсирҳои иттилоотӣ ба давлатҳои аз лиҳози рушди технологияи иттилоотӣ ва иқтисодӣ заиф паёмади манфии назаррастар дошта мешавад. Дар ин самт омода намудани мутахассисон вазифаи муҳим ҳисобида мешавад.

Мо бар онем, ки таъсири ВАО-и электронӣ дар ташаккули афкори ҷамъиятӣ ва иҷтимоъгароии сиёсӣ назаррас буда, он вижагиҳои худро дорад:

- фавран инъикос намудани хабару маълумот ва аксуламал ба иттилооти ҳодисаву падидаҳои сиёсӣ;

- озодии суҳан, мустақилона изҳори андеша намудан оид ба ҳодисаҳои сиёсӣ;

- новобаста аз макони ҷойгиршавӣ ҳамроҳ шудан ба баҳсу баррасии масъалаҳои мухталифи ҳаёти ҷомеа ва берун аз он.

Чунон ки дар сарчашмаҳо оварда шудааст, яке аз вазифаҳои муҳими васоити ахбори омма (ВАО) маърифатбахшӣ ва иҷтимоъгароии шахс мебошад. ВАО ҳангоми пешниҳоди хабару маводҳои таҳлилӣ ва тавсифи ҳодисаҳо ба дониши одамон дониш зам менамоянд. Одамон имконият пайдо мекунанд, ки хабарҳо ва тавсифи ҳодисаҳоро тавассути муқоиса баҳогузорӣ намоянд, иттилооти воқеиро аз хабари ғайриобъективӣ ҷудо карда тавонанд.

Маърифатнокии сиёсӣ донишро таҳким мебахшад. Имкониятҳои маърифатнокӣ ва баҳогузориҳои одамонро афзун менамояд. Аз худ намудани қоидаҳо, арзишҳо ва рафтори намунавӣ ба амал меояд. Ҳамин тариқ, одат намудан ё мутобик гаштани одамон ба воқеияти ҷамъиятӣ ба амал меояд[9, 44].

Ҳама гуна иттилоот ба таври манфӣ ва ё мусбат ба афкори мардум таъсир дорад. Ҳар маълумоте, ки тавассути ВАО паҳш мешавад, ба аудиторияи муайян ва аз рӯи ягон ҳадафи мушаххас равона мешавад. Паси ҳар як медиаширкати, гурӯҳ ва ё субъекти сиёсӣ қарор дорад, ки барои амалӣ намудани манфиатҳои худ фаъолияти ВАО-ро маблағгузорӣ менамояд. Дар олами Ғарб таҷрибаи бузурги истифодаи ВАО дар амалисозии манфиатҳои сиёсӣ мавҷуд буда, торафт роҳу усулҳои нави таъсиррасонӣ пайдо карда мешавад. Давлатҳое, ба мисли Тоҷикистон, ки зарфият ва таҷрибаи ками соҳаро доранд, бештар зери таъсири ҳуҷуми иттилоотӣ қарор мегиранд ва дар ҷимояи манфиатҳои миллӣ тавоноии кофӣ надоранд. Ин ҳолат аз як ҷиҳат баёнгари заъфи иқтисодии кишвар бошад, аз тарафи дигар, нишонаи суст будани иқтисоди иттилоотӣ ҳам маҳсуб мешавад. Ҳодисаҳои сарҳади байни Тоҷикистону Қирғизистон ва ҳам шармсор кардани муҳоҷирони тоҷик дар Русия далели равшани ин гуфтаҳо мебошанд.

Дар инъикоси ҳодисаи ғавқузикр бештар вақт ВАО-и давлатӣ бо сабабҳои номаълум масъаларо дуруст ба мардум инъикос наменамоянд, аммо дар шабакаҳои иҷтимоӣ мардум воқуниш нишон дода, дар ҳар шакл аз манфиатҳои миллӣ дифоъ

мекунад. Чунин ҳолат баёнғари он аст, ки шабакаҳои иҷтимоӣ ба мардум шароити озодона баёни доштани андеша ва мавқеъгириро фароҳам кардаанд. Имрӯз дар байни истифода барандагони шабакаҳои иҷтимоӣ на танҳо дар вақти ба миён омадани ин ё он ҳодиса ва ҳамчунин дар дилхоҳ ҳолат масъалаҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва сиёсиву фарҳангии ҳаёти ҷомеа бахсу баррасӣ мегарданд.

Технологияи иттилоотию коммуникатсионӣ аз ҳар ҷиҳат имрӯз таъсири худро ба ҳаёти ҷомеа расонида истодааст. Интернет ва шабакаҳои иҷтимоӣ ба равандҳои сиёсӣ таъсир расонида, низом ва авзои ҷомеаро дигаргун менамояд. Хосатан шабакаҳои барои террористон ва созмонҳои ифротӣ баъзе имкониятҳои навро ба миён овардааст. Мисол, Twitter баъзе имкониятҳои худро тавассути ба миён гузоштани саволҳои: «Шумо дар шахрҳо ва ё давлатҳо гурӯҳи ҳамкорон доред? Шумо меҳоҳед, ки гурӯҳеро созмон дода бошед, ки онҳо таъҷилан оид ба маълумот дар бораи лоиҳа табодул намоянд ва ба он бо ҳама гуна дастгоҳҳо: блекберри, айфон, смартфонҳои одӣ, ноутбук ва ё аз интернет-кафе дастрасӣ дошта бошед? Марҳамат! Дар ин шабакаи иҷтимоӣ муҳим хато накардан, ки кай ва бо кадом ном шумо вориди гурӯҳ шудед ва чӣ навиштед. То паём ба дохили гурӯҳ ба твиттери шахсии шумо нанависанд» [8].

Баробари дигар имкониятҳо рушди технологияи иттилоотию коммуникатсионӣ ба террористон шароити зеринро ба вуҷуд овард:

Якум, истифодаи коркарди техникаи самтгирии деструктавии ҳамла ба системаи автоматикунонидаи низоми идоранамоии муассисаҳои гуногун. Ба ибораи дигар кибертерроризм;

Дувум, ба амал овардани амалҳои террористӣ бевосита тавассути шабакаҳои интернетӣ. Ин ҷо сухан дар бораи дар интернет паҳншавии маълумоти хатарнок, ба мисоли дуздидани шумораи гурӯҳи калони кӯдакон, заҳролудкунии обҳои нӯшокӣ, омодагӣ ба тарқиш дар низоми нақлиётӣ, роҳи оҳан ва ғайра меравад. Дар ин маврид эълон кардани амал зарур нест, зеро асари бесуботкунанда аллакай ба даст оварда шуд: одамон ба таҳлука меафтанд, давлат речаи таъмини амниятро сахттар менамояд, яъне, ба худ харҷҳои иловагии моддӣ ва молиявӣ мегирад;

Сеюм, васеъ гардидани имконияти логистикӣ, коммуникатсионӣ-техникаи созмонҳои террористӣ [1, 94].

Гуфтан мумкин аст, ки шабакаҳои иҷтимоӣ яке аз майдонҳои нисбатан озод ва барои ҷалби ҷавонон ба ҳар гуна идеологияҳои бегонаву ифротӣ мусоид ба ҳисоб меравад. Саволи калидӣ аз он иборат аст, ки имрӯз то кучо ин фазо омӯхта шудааст? Ва мақомоти давлатӣ чӣ қореро дар самти истифодаи ин фазои барои маърифатбахшӣ ва иҷтимоӣғарои сиёсии шахрвандон, хосатан ҷавонон, муфиду созгор истифода карда истодаанд?

Аз сабаби он, ки ҳоло бисёри масъалаҳои ҳаёти ҷомеа дар шабакаҳои иҷтимоӣ баррасӣ мешаванд ва аксарияти ҷавонон истифодабарандагони интернетанд, андешаву мавқеи онҳоро нисбати ин ё он масъалаҳои иҷтимоиву иқтисодӣ ва сиёсиву фарҳангии кишвар тавассути ин сарчашмаҳо маълум намудан мумкин аст. Хусусияти шабакаҳои иҷтимоӣ ва фаъолияти онҳоро метавон чунин тасниф кард:

Якум, шабакаҳои иҷтимоӣ ба мустаҳкам шудани робитаи гурӯҳи касбу кори муайян ва пешбурди тарғиби (рекламаи) ташкилот ва сафарбарнамоии аъзоёни гурӯҳ кӯмак менамояд;

Дувум, ба дараҷаи маърифатнокӣ, хосатан иҷтимоиву сиёсӣ таъсири мусбат расонида, ба фаъолшавии шахс мусоидат менамояд. Истифодабарандагон барои боло бардоштани эътибор ва мақом дар байни дигарон мунтазам фаъолона дар баҳсҳо иштирок намуда, масъалаҳои навро матраҳ мекунанд;

Сеюм, аксарияти истифодабарандагони интернет ва шабакаҳои иҷтимоӣ барои пайдо намудани эътибор дар байни дигар истифодабарандагон ҳаракат менамоянд, маълумотҳои нав, хосатан мавзӯҳои диққатҷалбкунандро паҳн намоянд. На ҳама вақт ҳадаф ҳалли масъала мебошад;

Чорум, агар мавзӯи баррасишаванда (дар Тоҷикистон) ба шахсияти роҳбари давлат алоқаманд набошад, кӯшиш менамоянд, ки андешаи хешро ошкоро ва ба ҳаде шадидтар баён созанд;

Панҷум, агар мавзӯ ба манфиати давлату миллат бошад, камтар аз мавқеи ҳокимияти расмӣ баромад мекунанд. Нисбати ҳодиса ва ё масъала шадид вокуниш нишон дода, манфиати мардум ва сарзаминро дифоъ менамоянд;

Шашум, шабакаҳои иҷтимоӣ алоқаи байни ҷавонон ва умуман истифодабарандагонро қавӣ сохта, дар ҳолати ба ҳам омадани ақидаву манфиатҳои онҳо дар татбиқи ин ё он идеяҳои сиёсӣ давлати мусоидат менамоянд;

Ҳафтум, на ҳама вақт шахсияти истифодабарандаи шабакаи иҷтимоӣ маълум аст, ки чунин ҳолат боиси вайрон гардидани этикаи баҳс дар байни ду ҷониб оварда мерасонад.

Бояд гуфт, ки интернет на танҳо омили иҷтимоӣгароии сиёсии насли наврас, ҳамчунин майдони изҳор ва муаррифии фаъолнокии сиёсии онҳо мебошад. Агар дарвоқеъ майдони кофӣ барои изҳори андеша ва мавқеъ мавҷуд набошад, ҷавонон роҳи дигар надоранд [2, 139].

Имрӯз дар шабакаҳои иҷтимоӣ мавзӯҳои мухталифи иҷтимоиву сиёсӣ ва фарҳангии ҳаёти ҷомеа мавриди баррасӣ қарор гирифта, барои ҳаллу фасли онҳо аз ҷониби шахрвандони синну сол ва касбу кори гуногун андеша ва пешниҳодҳо манзур карда мешавад. Хосатан дар шабакаи иҷтимоии фейсбук гурӯҳҳои ба монанди «Ман Хучандро дӯст медорам», «Тоҷикистони мо» мавзӯҳои ба миёномадаи ҷомеаро ба баррасӣ мекашанд ва аъзои гурӯҳ хеле фаъолона дар баррасии онҳо ширкат менамоянд.

Аз сабаби он, ки аксарияти гурӯҳҳо дар шабакаҳои иҷтимоӣ ошкоро амал менамоянд, яъне маҳдудияти синну сол, чинс, касбу кор, минтақа вучуд надорад, барои ҳамин ҳам, аъзо аз лиҳозу донишу маърифат гуногун мебошанд. Наврасону ҷавонони камтаҷриба ва камсавод аз маърифати сиёсии иштирокдорони фаъол дониш мегиранд ва бо мурури вақт сатҳи фаъолнокии онҳо боло меравад.

Мисол, санаи 13 август яке аз аъзои гурӯҳи «Ман Хучандро дӯст медорам» Умеда Бобочонова матлаbero зери унвони «Ба ҷавононе, ки ба шумо дар нақлиёти мусофиркашонӣ ҷой медиҳанд, ташаккур гуфтанро фаромӯш накунед» паҳш намуд. Дар натиҷа панҷоҳу ду нафар андешаҳои хешро роҷеъ ба сатҳи ахлоқи ҷавонони имрӯза, ҳодисаҳои ҷой надодани наврасону ҷавонон ба калонсолон, тарбияи ҷавонони даврони гузашта ва имрӯза, муносибати калонсолон бо ҷавонон ва ғ. изҳор намуданд.

Ҳамчунин дар ҳамон сана Ҷамшед Мирзохонов доир ба ифлосии бозори Панҷшанбе расмеро ҷойгир намуд ва дар зарфи чанд соат 45 нафар аъзои гурӯҳи «Ман Хучандро дӯст медорам» нисбати масъалаи мазкур вокуниш нишон дода, атрофи

масъалаи тозаву озода нигоҳ доштани бозор андешаронӣ намуданд.

Бояд гуфт, ки истифодабарандагони шабакаҳои иҷтимоӣ баробари иштирок намудан дар баҳси масъалаҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангиву сиёсӣ, ҳамчунин, аз наворҳои видеоии гуногун дар дохили шабакаҳо дидан менамоянд. Асосан чунин видеоҳо аз ҷониби истифодабарандагон бо мақсадҳои гуногун ҷой дода мешаванд. Вобаста ба гурӯҳҳои видеоҳои хусусияти гуногун дорад. Ба ҳар ҳол, тавассути шабакаҳои иҷтимоӣ тамошои наворҳо ба афкори сиёсии истифодабарандагон таъсири муайян мерасонад.

Аз ҳамин нуктаи назар, ҳоли ҳозир шабакаҳои иҷтимоӣ яке аз роҳҳои муассири иҷтимоиғарои наврастону ҷавонон ба ҳисоб меравад. Тавассути шабакаҳои иҷтимоӣ онҳо зуд чизҳои навро аз худ мекунад ва дар ҳалли масъалаҳои муҳими ҳаёти ҷамъиятӣ саҳмгузор мешаванд.

Аммо, ногуфта намонем, ки шабакаҳои иҷтимоӣ баробари ҷиҳатҳои мусбат таъсири манфӣ низ доранд. Наврастону ҷавонон бинабар паст будани сатҳи огоҳии сиёсӣ ба доми фиреби сиёсии шахсон ва гурӯҳҳои махсус афтода, баъдан ба ҳизбу созмонҳои ифротӣ шомил мегарданд.

Агар шабакаҳои иҷтимоӣ, аз як ҷониб, ба боло рафтани маърифати сиёсӣ ва иҷтимоиғарои сиёсии шахс мусоидат намоянд, аз тарафи дигар, аз ҳад зиёд дода шудан ва гирифтории шахс ба интернет боиси дур шудани ӯ аз муҳити иҷтимоӣ низ мегардад. Яке аз хатарҳои асосии шабакаҳои иҷтимоӣ дур намудани инсон аз асли иҷтимоиаш мебошад. Инсон ҳамчун мавҷудоти иҷтимоӣ дар доираи ҷомеа рушд мекунад. Берун аз ҷомеа ва бидуни муносибатҳои инсонӣ ӯ аз асли худ дур мешавад. Бо пайвастан ба шабакаҳои иҷтимоӣ, ки дар асоси муносибати виртуалӣ ва ғайримаммулӣ, ба монанди шиносии виртуалӣ, сӯҳбатҳои виртуалӣ, бозичҳои виртуалӣ, алоқаҳои виртуалӣ ва ғ. амал мекунад, инсон охишта-охишта аз муносибатҳои маммулӣ даст мекашад. Дур шудани инсон аз асли иҷтимоиаш пайдо гардидани ихтилоф дар муносибатҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва динии ӯ мегардад. Чунин инсон нисбат ба падидаву ҳодисаҳои ҷомеа бетафовут мешавад ва дар худ маҳдуд мегардад [6, с. 106].

Хатари дигари бегонашавии шахс аз муҳити иҷтимоӣ ин шомилшавӣ ба созмонҳои ифротӣ ва террористӣ мебошад. Маҳз ашхоси аз сохтори иҷтимоӣ дуршуда, аз касе ва ё чизе саҳт дар озорбуда, ба зудӣ шомили чунин созмонҳо мегарданд. Зеро, муҳити нав барояшон имкони пайдо наудани мақоми иҷтимоӣ медихад. Ин мақом барои зиддияту мубориза бо гурӯҳҳои дигар заминаи асосӣ мегардад. Дар чунин ҳолат заминаи психологӣ муқовимат бо гурӯҳҳои иҷтимоиву сиёсӣ ба миён меорад.

Зиёд будани сарчашмаҳои иттилоотӣ ҳатто ба ҳуди истеъмолкунандагон як навъ душвориро ба вучуд овардааст, ки на ҳама вақт шахс ҳаҷм ва навъи иттилооти барои фаъолияти худ заруриро ба даст меорад. Муҳаққиқи англис Д. Люис, баъди таҳқиқоти худ «Мурдан аз иттилоот» ба чунин ҳулоса омад, ки ҳаҷми зиёди иттилоот, ба монанди ҳаҷми ками иттилоот хатарнок мебошад. Аз ҳад зиёд будани иттилоот аз маҳорати таҳлилнамоя маҳрум менамояд ва фард интиҳоби дуруст ва қарори муносиб қабул карда наметавонад» [10, с. 14]. Ҳоло шумораи ВАО дар дунёи муосир хеле зиёд буда, ҳар як агентии иттилоотӣ ҳадафи муайяни худро дорад. Ҳаҷми иттилоот фарох ва гуногун мебошад, ки дар чунин ҳолат ҷавонони шуури мустаҳкам

ва андешаи интиқодӣ надошта тамоми иттилоотро зери шубҳа қарор медиҳанд. Аломати ҳастагӣ аз иттилоот, бадбинӣ ба маълумотҳои муҳим, аз ҷумла ба сарчашмаи маълумотҳое, ки бо мақсади хайр ба иҷтимоӣгароии сиёсӣ равона шудаанд, ба вучуд меояд. Ба ин монанд сарчашмаҳои иттилоотӣ тавоноии талқин намудани арзишҳои муқобили арзишҳои ҷомеа ва дар кишвар эътирофшударо дошта, ҷавонро ба истеъмолкунандагони нофаъол ва то ҳадде ба омода кардани тундгароён, инқилобгароён, ки меросияти фарҳангии наслҳои инкор менамоянд, таъдил диҳад.

Имрӯз рушди босуръати интернет ва шабакаҳои иҷтимоӣ масъалаи дутарафа мебошад. Он аз як ҷониби имконияти дар муддати кӯтоҳ, новобаста аз масофа боло бурдани маърифат ва иҷтимоӣгароии сиёсии шаҳрвандон шуда бошад, аз тарафи дигар, дур шудани мардум аз воқеият ва ба фиреби гурӯҳи созмонҳои ифротӣ афтоданро доранд. Мо барои эмин нигоҳ доштани ҷавонон аз хатарҳои шабакаҳои иҷтимоӣ чунин пешниҳодҳо менамоем:

- дар мактабҳои миёна ҷорӣ намудани фанни «Маърифати ВАО»;
- ғанӣ намудани базаи маълумотии сомонҳои ватанӣ ва расмии мақомоти давлатӣ;
- масъулиятшиносии мансабдорони давлатӣ ҳангоми ҷавоб додан ба саволу муроҷиати шаҳрвандон дар иртибот бо масъалаҳои иҷтимоӣву иқтисодӣ, сиёсиву фарҳангии ҷомеа ва ба роҳ мондани ҷалби бештари хизматчиёни давлатӣ, ҳосатан расиону шахру ноҳияҳо ба истифодаи интернет ва шабакаҳои иҷтимоӣ ва посух додан ба арзу дархостҳои шаҳрвандон;
- тавассути ВАО намоиш додани ҷиҳатҳои манфиатовари истифодаи дурусти шабакаҳои иҷтимоӣ;
- баланд бардоштани масъулиятнокӣ ва маърифати истифодабарандагони интернет ва шабакаҳои иҷтимоӣ;
- дар шабакаҳои иҷтимоӣ мунтазам ҷойгир намудани видео-наворҳо дар мавзӯҳои ватандӯстӣ, ҳудудиносии миллӣ ва созандагиву бунёдкорӣ;
- гуногунмавзӯ намудани фазо дар шабакаҳои иҷтимоӣ ва вобаста ба ниёзҳои мардум пешниҳод кардани иттилоот;

Пайнавишт:

1. *Актуальные вопросы безопасности в Центральной Азии: Материалы X ежегодной алматинской конференции (г. Алматы, 6 июня 2012 г.) / Отв. ред. Б.К. Султанов. – Алматы: Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте Республики Казахстан, 2012. – 284 с.*
2. *Бучкова А. И. Специфика влияния Интернета на политическую социализацию молодежи в современной России // Национальная безопасность. – 4(21). – 2012. – С. 132-141.*
3. *Галкин М.Н. Молодежь в сетевом обществе: культурная идентификация // Доклады областной научно-практической конференции студентов и молодых ученых Юга России «Молодежь. Инновации. Будущее» (25-26 сентября 2007 г.). – Ростов-на-Дону, 2007. – С. 62-69.*
4. *Зуляр Р.Ю. Высшая школа как инструмент политической социализации современного студенчества: Иркутск: Изд-во ИГУ, 2014. – 113 с.*

5. Ильин А.Н. Интернет как альтернатива политически ангажированным СМИ // Полис. Политические исследования. 2012. №4. – С. 126-136.
6. Камнев Д.Г. СМИ в процессе политической социализации молодежи в России: фокус на сравнительный анализ роли Интернета / PolitBook – 2013. – № 4. – С. 70-84.
7. Қодиров С.А. Истифодаи гайримақсаднок ва нодурусти шабакаҳои иҷтимоӣ ҳамчун хатари муносири геополитикӣ / Хатарҳои муносири геополитикӣ ба истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон: роҳҳо ва усулҳои пешгирӣ аз онҳо. – Душанбе: Таъминотӣ, 2017. – С. 103-108.
8. Ризоён Ш.Ш. Таҳкими истиқлолияти давлатӣ ҳамчун меҳвари манфиатҳои миллии Тоҷикистон / Хатарҳои муносири геополитикӣ ба истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон: роҳҳо ва усулҳои пешгирӣ аз онҳо. – Душанбе: Таъминотӣ, 2017. – 196 саҳ. – С. 41-58.
9. Это настолько просто, что работаем! Манбаи электронӣ: <http://www.rutwitter.com>. (Санаи мувоҷиат: 16.08.2019).
10. Якубов Қ.К. Ҳокимияти ҷаҳорум. – Хуҷанд: Ношар, 2017. – 180 саҳ.
11. Bennett W. L. Global Media and Politics: Transnational Communication Regimes and Civic Cultures //Annual Review of Political Science. 2004. Vol. C. 125-148.

Reference Literature:

1. Actual Issues Referring to Security in Central Asia. Materials of the X-th Annual Almaty Conference (Almaty, June 6, 2012). Editor in Charge: B. K. Sultanov. - Almaty: Kazakhstan Institute of Strategic Explorations under Kazakhstan Republic President, 2012. - 284 pp.
2. Buchkova A. I. Specificity of Internet Affection upon Political Socialization of Youth in Contemporary Russia // National Security. - 4 (21). - 2012. - PP. 132 – 141.
3. Galkin M. N. Youth in Network Society: Cultural Identification // Reports of Oblast Scientific-Practical Conference and Young Scientists of the South of Russia "Youth, Innovations. The Future" (September 25, 26, 2007). - Rostov-on-the-Don, 2007. - PP. 62-69
4. Zulyar R. Yu. Higher School as a Tool of Political Socialization in Regard to Contemporary Studentship. Irkutsk: ISU publishing-house, 2014. - 113 pp.
5. Ilyin A. N. Internet as an Alternative to politically Engaged MM // Polis. Political Researches, 2012, N4. - PP. 126 – 136.
6. Kamnev D. G. MM in the Process of Political Socialization of Youth in Russia: Focus on Comparative Analysis of Internet Role // Polit Book. - 2013, N4. - PP. 70-84.
7. Kodirov S. A. Non-Telic and Incorrect Utilization of Social Networks as Modern Geopolitics // Geopolitical Threats for State Independence of TR: Ways and Modes of their Prevention. - Dushanbe: Supplier, 2017. - PP. 103-108
8. Rizoyon Sh. Sh. Consolidation of State Independence (Materials of the Conference). - Dushanbe: Supplier, 2017. - 196 pp. - PP. 41-58
9. It Is so Simple that it Does Work. <http://www.rutwitter.com>. (Date of request: 16.08.2019)
10. Yakubov D. K. Khokim's fourth Deputy. - Khujand: Publisher, 2017. - 180 pp.
11. Bennett W. L. Global Media and Politics: Transnational Communication Regimes and Civic Cultures //Annual Review of Political Science. 2004. Vol. C. 125-148.